

**PRAVO OBRANE
PREMA PREKRŠAJNOM ZAKONU I
KONVENCIJI ZA ZAŠTITU
LJUDSKIH PRAVA I TEMELJNIH
SLOBODA**

**Sanja Gospočić
Visoki prekršajni sud RH**

UVOD

- **Pravo na pravično suđenje zajamčeno je čl.29. Ustava RH i čl.6. st. 1. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda**
- **U tim aktima sadržana su minimalna prava na obranu, uključujući i načelo kontradiktornosti, jednakosti oružja i konfrontacijsko pravo, a što čini tri različite sastavnice prava na pravično suđenje**

- **Načelo kontradiktornosti** – pravo stranaka da budu nazočne radnjama u postupku, da se sve procesne radnje obavljaju u prisutnosti obje stranke koje imaju pravo pri provođenju tih radnji u postupku zastupati svoje interese i izražavati svoje stajalište
- To konkretno znači pravo stranke da bude nazočna radnjama u postupku i saslušana prije donošenja odluke
- Načelo kontradiktornosti se najefikasnije provodi na glavnoj raspravi

- **Načelo jednakosti oružja** – nije izrijeком propisano u Konvenciji već je razvijeno kroz praksu ESLJP u sklopu prava na pravično suđenje (to načelo znači da se svakoj stranci u postupku mora dati mogućnost da iznese svoja stajališta pod uvjetima koji je neće staviti u bitno podređeni položaj u odnosu na suprotnu stranu)
- Iako načelo kontradiktornosti i načelo jednakosti oružja vrijede jednako za obje stranke u postupku, u pravilu će se načelo jednakosti oružja ipak više odnositi na okrivljenika tako da je nužno da okrivljenik ne smije biti prikraćen u svojim temeljnim procesnim pravima prema tužitelju koji ima na raspolaganju sredstva državnog aparata što mu daje početnu prednost nad okrivljenikom

- **Konfrontacijsko pravo** – pravo okrivljenika da barem jednom u postupku ima mogućnost djelotvorno ispitati svjedoka optužbe
- Iz odluka ESLJP vidljivo je da je taj sud tumačenje pojma „svjedok optužbe“ u smislu konfrontacijskog prava proširio na sve dokaze optužbe, dakle i personalne i materijalne dokaze koji terete okrivljenika (razne isprave, vještake, suokrivljenike)
- Upravo to šire tumačenje pojma „svjedok optužbe“ vezano uz konfrontacijsko pravo u odlukama ESLJP imalo je za posljedicu da je VPSRH modificirao neka svoja ranija stajališta u odnosu na preispitavanje povrede prava obrane u žalbenom postupku

- PZ u čl.82. st.1. propisuje da se njegovim postupovnim odredbama utvrđuju pravila kojima se u prekršajnom postupku osigurava pravično vođenje postupka i zaštita ljudskih prava
- Čl. 85. PZ-a propisuje sadržaj prava na obranu:
 1. Okrivljenik mora već na prvom ispitivanju biti obaviješten o prekršaju za kojeg ga se tereti i dokazima koji ga terete. Smatra se da je okrivljenik obaviješten o prekršaju za kojeg se tereti ako je uredno primio optužni prijedlog
 2. Okrivljeniku se mora omogućiti da se očituje o svim činjenicama i dokazima koji ga terete i da iznese sve činjenice i dokaze koji mu idu u korist
(konfrontacijsko pravo)

3. Okrivljenik nije dužan iznijeti svoju obranu niti odgovarati na pitanja

- PZ ima odredbe i o vođenju žurnog postupka**
- čl.222. st.2. PZ-a propisano je da se u vođenju žurnog postupka ne primjenjuju odredbe PZ-a o glavnoj raspravi, njezinom zakazivanju i vođenju**
- čl.222. st.3. PZ-a propisano je da se okrivljenika, svjedoka, vještaka i ostale poziva radi ispitivanja, te kada se na temelju tih dokaza i drugih dokaza u spisu ocijeni da je stanje stvari dovoljno razjašnjeno, da će se donijeti odluka o prekršaju**

- **Prvostupanjski sudovi u pravilu tumače te odredbe tako da prilikom provođenja dokaza saslušanjem svjedoka ne trebaju pozvati okrivljenika i njegovog branitelja, a što je gledano striktno odredbu čl.222. PZ-a, pravilno tumačenje te zakonske odredbe**

- Međutim imajući u vidu čl.85. PZ-a koji propisuje da se okrivljeniku mora omogućiti da se očituje o svim činjenicama i dokazima koji ga terete, te čl.6. st.3. t.1. Konvencije kojom je propisano da svaki okrivljenik ima pravo ispitati ili dati ispitati svjedoka optužbe, upitno je da li bi ESLJP prilikom odlučivanja o povredi prava na pošteno suđenje kod okrivljenika koji u žurnom postupku nije bio pozvan na provođenje dokazne radnje saslušanjem svjedoka, utvrdio povredu

- **U svjetlu dosadašnjih odluka ESLJP vezanih uz povredu prava na pošteno suđenje iz čl.6. Konvencije, svakako je za razmisliti o opravdanosti pozivanja okrivljenika i njegovog branitelja na ročište za ispitivanje svjedoka u žurnom postupku**
- **Iako na taj način okrivljeniku dajemo veća prava nego što je propisano PZ-om, čime se dovodi u pitanje smisao žurnog postupka, na taj način preveniramo situaciju da jednog dana ESLJP konstatira povredu prava na pošteno suđenje u takvom predmetu**

- **Za istaknuti je da je konfrontacijsko pravo okrivljenikovo pravo, a ne i dužnost, pa je stoga moguće i odricanje od prava na postavljanje pitanja svjedoku, te u toj situaciji ne dolazi do kršenja konfrontacijskog prava**
- **Ukoliko okrivljenik koji je bio uredno pozvan na ročište na kojem je saslušavan svjedok u žurnom postupku, ne dođe na to ročište, smatra se da je time odustao od svojeg konfrontacijskog prava, te u takvoj situaciji nije povrijeđeno njegovo pravo obrane**

- **Čl.165. st.9. PZ-a odnosi se na konfrontacijsko pravo okrivljenika na glavnoj raspravi, pa tako okrivljenik ima pravo predlagati dokaze, te davati izjave i očitovanja o izvedenim dokazima**
- **Ukoliko okrivljenik koji je bio uredno pozvan na glavnu raspravu na kojoj je saslušan svjedok koji ga tereti, ne pristupi na tu glavnu raspravu, niti svoj nedolazak ne ispriča, a upozoren je u pozivu na posljedice svojeg nedolaska, smatra se da je odustao od svojeg konfrontacijskog prava**

- **Povreda prava obrane iz čl.195. st. 2. PZ-a je relativno bitna povreda odredaba prekršajnog postupka**
- **Do nje dolazi kad je sud na glavnoj raspravi ili u postupku povrijedio pravo obrane, a to je utjecalo ili je moglo utjecati na presudu**
- **Povreda prava obrane iz čl.195. st.2. PZ-a često se preklapa sa apsolutno bitnom povredom odredaba prekršajnog postupka iz čl.195. t.3. PZ-a koja je počinjena ukoliko je glavna rasprava održana ili je postupak proveden bez sudjelovanja stranaka i sudionika u postupku protivno odredbama PZ-a**

- **Na ovu relativno bitnu povredu odredaba prekršajnog postupka VPSRH ne pazi po službenoj dužnosti zbog zakonskog ograničenja iz čl.202. st.1. PZ-a**
- **Stoga ukoliko neka prvostupanjska odluka o prekršaju bude potvrđena, to ne znači da VPSRH nije tijekom odlučivanja o žalbi uočio povredu prava obrane, no istu nije mogao konstatirati u svojoj odluci iz razloga što nije bilo takvog žalbenog razloga okrivljenika**

- Međutim, u novije vrijeme okrivljenici vrlo često u žalbi ističu povredu prava obrane, a i vrlo često im se zbog te povrede žalba prihvaća i prvostupanjska odluka se ukida a predmet se vraća na ponovni postupak i odlučivanje
- Najčešći oblici povrede prava obrane tijekom prvostupanjskog postupka su:
 1. Kad sud okrivljeniku ostavi manje od tri dana od dostave poziva za glavnu raspravu do održavanja iste, za pripremu obrane (čl.164. st.2. PZ-a)
- Dakle, u situaciji kad navodi iz žalbe objektivno i argumentirano dovode u pitanje odlučna činjenična utvrđenja i zaključke prvostupanjskog suda, ovakav propust suda svakako je mogao utjecati na presudu

2. Kad sud uskrati okrivljenicima mogućnost da se očituju o svim činjenicama i dokazima koji ih terete (čl.85. st.2. PZ-a)

- npr. tužitelj je na zadnjem ročištu za glavnu raspravu predao u spis predmeta opsežan podnesak te sud nije udovoljio molbi okrivljenika da im dozvoli da se u kratkom roku na isti dokaz očituju, već je glavnu raspravu zaključio. Sud temelji svoju odluku u velikom dijelu upravo na tom dokazu, a kako tijekom postupka nije primijenio navedenu odredbu PZ-a, povrijedio je pravo obrane okrivljenika, jer okrivljenici osporavaju svoju krivnju, pa je stoga navedeno moglo biti od utjecaja na prvostupanjsku odluku

3. Vezano uz povredu prava obrane nužno je istaknuti i čl.128. st.6. PZ-a kojim je propisano da će se uz prvi poziv okrivljeniku uvijek dostaviti i optužni prijedlog

Kako je čl.85. st.1. PZ-a propisano da se smatra da je okrivljenik obaviješten o prekršaju za koji se tereti ako je uredno primio optužni prijedlog, vidljiv je značaj dostave optužnog prijedloga za ostvarenje prava na obranu okrivljenika

- **U posljednje vrijeme primijećeno je da se navedena odredba PZ-a učestalo krši, uslijed čega u pojedinim predmetima dolazi do konstatiranja bitne povrede odredaba prekršajnog postupka iz čl.195. st.2. PZ-a, naročito u situacijama kad optužni prijedlog ima propisani sadržaj, no isti nije sastavljen u skladu s čl.160. st.2. t.5.-8. PZ-a**

- **Uručenje obavijesti iz čl.109a. PZ-a okrivljeniku ne oslobađa sud od obveze dostave optužnog prijedloga okrivljeniku, iz razloga što predmetna obavijest sadržajno ne treba imati navedene dokaze koji okrivljenika terete, dok s druge strane okrivljenik ima pravo u smislu čl.85. st.1. PZ-a odmah biti obaviješten i o dokazima koji ga terete**
- **Iz istog razloga dostavu optužnog prijedloga ne može zamijeniti uručenje okrivljeniku prekršajnog naloga kojeg je izdao sud (iznimka je prekršajni nalog izdan od ovlaštenog tužitelja)**

4. Prema stajalištu ESLJP izraženom u presudi Paić protiv Hrvatske (zahtjev br. 47082/12 od 29. ožujka 2016.) povreda konfrontacijskog prava postoji ako se osuda temelji isključivo ili u odlučujućoj mjeri na iskazu osobe koju okrivljenik nije imao priliku ispitati tijekom postupka

- U tom predmetu oštećenica je bila ispitana zamolbenim putem, ali obrana nije bila upoznata s tim kad će ispitivanje biti održano, niti je na isto pozvana. Okrivljenik se protivio čitanju njezina iskaza na raspravi i predlagao njezino neposredno ispitivanje. ESLJP je ocijenio da se okrivljenik nije odrekao prava da ispita svjedoka**

- **Vežano uz povredu konfrontacijskog prava čitanje iskaza svjedoka treba provoditi samo iznimno, ako sud nije uspio osigurati prisutnost svjedoka ili vještaka na raspravi, unatoč svim poduzetim razumnim mjerama**
- **Razlog za čitanje ranijeg iskaza svjedoka potrebno je obrazložiti, a dobar razlog za nepristupanje svjedoka na glavnu raspravu postoji ako svjedok ima ozbiljne zdravstvene probleme, ako je umro, ako je unatoč svim nastojanjima suda ostao nedostupan i slično**

- **Odbijanje baš svih dokaznih prijedloga obrane može predstavljati povredu prava na pravičnost postupka, naročito ako za odbijanje dokaznih prijedloga obrane nisu dani razlozi, naravno samo ako se radi o dokazima kojima se utvrđuju pravno relevantne činjenice**
- **Ako se oslobađajuća ili odbijajuća presuda temelji na nekonfrontiranom iskazu, onda nema povrede konfrontacijskog prava**

- Značajno je da i ZKP u čl.431. st.2. propisuje da se osuda nikada ne smije temeljiti na nekonfrontiranom dokazu.

- Ovakvom odredbom ZKP je postavio viši stupanj zaštite prava obrane okrivljenika od onog standarda kojeg je ESLJP postavio u svojim odlukama vezanim uz povredu čl.6 Konvencije

- Državama članicama EU dozvoljeno je postavljati više standarde od onih iz Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, no standardi u državama unutar EU nikako ne smiju biti niži od onih koje je ustanovio ESLJP u svojim odlukama

ZAKLJUČAK

- **Kako je ESLJP svojim odlukama odredio jasne standarde vezane uz pravo obrane okrivljenika, to su ih sudovi dužni primjenjivati tijekom vođenja prekršajnog postupka, kako ne bi dolazilo do daljnjih povreda prava na pravično suđenje iz čl. 6. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda**

HVALA NA
PAŽNJI !

KONTAKT

sanja.gospocic@vpsrh.pravosudje.hr